

พระสงฆ์ไทย : การใช้สิทธิทางการเมือง

Thai Monks: Political Rights Accessibility

พระครูปริยัติโพธิธรรม

Phrakrupariyatpothidharm

นักศึกษา ปร.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Ph.D. student (Public Administration), Rajabhat Maha Sarakham University

E-mail surapol98@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0409-1902>

Received 20/04/2022

Revised 26/04/2022

Accepted 27/04/2022

บทคัดย่อ

จากการที่พระสงฆ์ออกมาใช้สิทธิทางการเมือง ผู้เชี่ยวชาญบางท่านก็เห็นว่าควร บางท่านก็เห็นว่าไม่ควร ผู้เขียนได้ศึกษาถึงประเด็นต่าง ๆ จึงกลายเป็นปรากฏการณ์ที่ว่า พระสงฆ์ไม่ควรยุ่งเกี่ยวแต่ต้องอยู่กับการเมือง จะเห็นได้ว่าสิทธิทางการเมืองที่สามารถเข้าถึงได้นั้น ได้แก่ (1) การให้คำปรึกษาแก่ตัวแสดงทางการเมือง (2) อำนาจความสะดวกสถานที่การจัดกิจกรรมทางการเมือง (3) การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองสนับสนุนหรือโต้แย้งรัฐบาล (4) การศึกษาวิชาเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง (5) การสอนวิชาเกี่ยวกับวิชาการเมืองการปกครอง (6) การเป็นพระธรรมทูตที่เกี่ยวกับทางการเมือง (7) การลงชื่อเสนอกฎหมาย (8) การรณรงค์ให้ประชาชนเข้าใจและมีส่วนร่วมทางการเมือง (9) เป็นผู้เฝ้าระวังและบำบัดจิตผู้ได้รับผลกระทบทางการเมือง

สิทธิที่ไม่สามารถเข้าถึง ได้แก่ (1) การใช้สิทธิเลือกตั้ง (2) การเป็นแกนนำประท้วง (3) การร่วมชุมนุมประท้วง (4) การลงสมัครรับเลือกตั้ง (5) การเป็นหัวหน้าคณะแนวทางการเมือง (6) การเป็นผู้สนับสนุนนักการเมือง (7) การเป็นเครื่องมือทางการเมือง และ (8) การยื่นถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

สรุปได้ว่ายังมีคำถามที่ตามมาว่า พระสงฆ์ควรมีสิทธิในการที่จะมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำ การเลือกตั้ง พรรคหรือแม้กระทั่งตัวของนักการเมือง โดยใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทา ไม่มีอคติต่อฝ่ายใด อาศัยหลักกรรมคือทำดี ดี ทำชั่ว ชั่ว เป็นต้น ส่วนประเด็นที่ยังมีพระสงฆ์บางกลุ่มออกมาชุมนุมกันนั้น รัฐหรือมหาเถรสมาคมก็ควรมองจุดยืนว่า การกระทำนั้นเป็นแบบสันติวิธีเพื่อเรียกร้องอะไร การเรียกร้องนั้นมีประโยชน์แก่ประชาชนหรือไม่อย่างไร

คำสำคัญ: พระสงฆ์ไทย : สิทธิทางการเมือง

Abstract

From the fact that the monks came out to exercise their political rights, some experts agreed that it was appropriate, and some people did not. The author has studied various issues, thus becoming a phenomenon that monks should not be involved in politics, it can be seen that the political rights that can be accessed include; (1) Consulting political actors. (2) Facilitating the venue for political activities. (3) Political expressions support or oppose the government. (4) Study of subjects related to politics and government. (5) Teaching subjects on academics, politics, and government. (6) Being a missionary related to politics. (7) Signing the law. (8) Campaigning for people to understand and participate in politics. And (9) He is a psychiatrist and a psychotherapist who is affected by politics.

However, the political rights that Thai monks cannot access that society criticizes regardless of neutrality include: (1) the exercise of the right to vote, (2) being a protest leader, (3) participating in protests, (4) running for election, (5) being a city voter, (6) being a supporter of politicians, (7) Being a political tool, and (8) the filing of the removal of political officeholders.

In conclusion, there is still the question of whether monks should have the right to participate in electoral advice of parties or even politicians utilizing neutrality, without prejudice to any party based on karmic principles. That is, doing good, doing good, doing evil, etc. As for the issue where there are still some groups of monks joining the rally, the state or the High Priest should look at the point of view that the action is a peaceful way to demand anything, whether it is useful to the people or not.

Keywords: Thai Monks; Political Rights

บทนำ

พระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับชุมชนมาตลอด โดยในระยะแรกพระองค์เสด็จออกเผยแผ่พระองค์เดียว เมื่อมีสาวกมากขึ้น ก็มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วไกล ทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองและแผ่ขยายไปอย่างรวดเร็ว (ธรรมะไทย, 2565) ในส่วนของประเทศไทยเชื่อกันว่ามีคณะของสมณทูตซึ่งมีพระโสณเถระ และพระอุตตรเถระเป็นหัวหน้าคณะเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก และอาจมีคณะสมณทูตชุดอื่น ๆ เข้ามาเผย

.....
แม้พระพุทธศาสนาในกาลต่อมา พระสงฆ์เกิดมีบทบาทมากมายตามมาจนในปัจจุบันนี้ พระสงฆ์ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองทั้งทางตรงและอ้อม (กรมการศาสนา. 2557)

พระสงฆ์กับสังคมไทยนั้นจะเห็นได้ว่า มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ความสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะปัจเจก และสามารถวิเคราะห์ได้จากความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับนักปกครอง พุทธศาสนิกชนยอมรับความประพฤติพระสงฆ์ว่า เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีโอกาสศึกษา พระธรรมวินัยและปฏิบัติเพื่อการบรรลุนิพพาน และสอนให้เป็นสมาชิกที่ดีในสังคม (พระปลัดเกษรา ผาทอง, 2561; Sukkheeyamanon & Ngamchitcharoen, 2017)

จากความสัมพันธ์นั้น พระสงฆ์ทำหน้าที่สำคัญในฐานะเป็นที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์และบางครั้งสามารถนำเสนอทางเลือกของการตัดสินใจต่อการบริหารกิจการบ้านเมือง ดังจะเห็นได้จากอดีต จนถึงกรณีที่ชาวบ้านบางระจันที่กำลังเผชิญหน้ากับสงคราม พระสงฆ์ก็มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพลังให้แก่เหล่าทหาร เพื่อให้ผ่านวิกฤติการณ์ต่างๆ มาได้ จากประวัติศาสตร์ของการพัฒนาชาติบ้านเมืองมานั้น พระสงฆ์ได้เข้ามาช่วยเป็น “แกนกลาง” ในการเชื่อมทั้งผู้ปกครอง และประชาชนให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนพื้นฐานของหลักธรรม (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตินุญกร), 2558) โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับรัฐยุคเก่าในประเทศเพื่อนบ้านถูกเปลี่ยนแปลง พระสงฆ์ ต่างเผชิญกับวิกฤตความขัดแย้งทางการเมืองร่วมกับประชาชนในเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติ การปฏิรูปสู่รัฐสมัยใหม่เริ่มขึ้นเมื่อสยามเผชิญอิทธิพล โดย ร.4 ขณะที่ทรงผนวชเป็น “วชิรญาณภิกขุ” (27 พรรษา) ได้ก่อตั้งคณะสงฆ์ใหม่คือ “ธรรมยุติกนิกาย” และทรงสร้างปรัชญาการปกครองแบบรัฐสมัยใหม่ ผ่านการตีความทางพุทธศาสนา สร้างแนวคิด “อนเนกชนนิกาสโมสรมมติ” ที่ถือว่าผู้ปกครองเป็นผู้ปกครองได้โดยความยินยอม และต้องปกครองโดยธรรมเพื่อความผาสุกแห่งมหาชน (ศิลปวัฒนธรรม, 2564)

ดังนั้นจินตนาการของพุทธศาสนาแบบรัฐจึงสอดคล้องกับอำนาจของสถาบันกษัตริย์และสัญญาติ พระพุทธศาสนายังสามารถมีอิทธิพลทางการเมืองทางศีลธรรมที่เหนือกว่าด้วย คือ ปัจจุบันประเทศไทยไม่มีกระบวนการแยก รัฐออกจากศาสนา พวกเขาถูกแยกออกจากกัน แต่ใน “สถานะกึ่งศาสนา” พุทธศาสนาจึงทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลศีลธรรมของรัฐและมักมองว่าการเมืองแบบเสรีนิยมประชาธิปไตยเป็นภัยคุกคามต่อศีลธรรมในด้านหนึ่ง ศาสนาสนับสนุนผู้ปกครอง ในทางกลับกันศาสนาให้ความสบายใจแก่ผู้ปกครอง (สมศักดิ์ เงามาม และ วินัย ผลเจริญ , 2561; พริ้งขวส์ สุธาร์ท, 2524)

สถานการณ์ปัจจุบันของการเมืองไทยก็คือ การที่มีพระสงฆ์ออกมามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจริงจังในฐานะผู้นำ มวลชนออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องซึ่งต่างจากอดีตที่พระสงฆ์จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทางอ้อม นั่นก็คือการสั่งสอนตามคำสอนทางศาสนาเท่านั้น การเข้ามามีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในฐานะเป็นแกนนำมวลชน

ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจในฐานะศีลธรรมที่เหนือกว่าประชาชนทั่วไป และส่งผลไปถึงข้ออ้างของการยึดอำนาจฉีกรัฐธรรมนูญในแต่ละครั้ง ก็ไม่พ้นเรื่องกำจัดคนเลว นักการเมืองชั่ว คอร์รัปชัน คนโกง ขาชาชาติ ฯลฯ บ้างก็ถูกใช้เพื่อเหยียดหยามเสียงข้างมากจากการเลือกตั้งว่าโง่บ้าง ว่าบ้านนอกบ้าง ล้มเจ้า ถูกซื้อ ฯลฯ (วิจักขณ์ พานิช, 2558) จากการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคณะเยาวชนปลดแอก ต่อมาขยายเป็นประชาชนปลดแอก และล่าสุดเป็นคณะราษฎร ที่ปรากฏว่ามีพระสงฆ์สามเณรออกมาร่วมเคลื่อนไหว ทั้งในลักษณะของกลุ่มและปัจเจก และถ้านับจากจุดเริ่มของพระสงฆ์สามเณรที่มาร่วมชุมนุมตั้งแต่วันที่ 19 กันยายนที่ธรรมศาสตร์และสนามหลวง ก็เริ่มมีพระภิกษุสามเณรออกมาร่วมการชุมนุมเรียกร้องมากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่นับที่แสดงจุดยืนนี้ทางโซเชียลมีเดีย ถึงกระนั้นก็ยังถือว่าเป็นส่วนน้อยถ้าเทียบกับจำนวนพระภิกษุสามเณรทั้งหมดในประเทศ แต่กระนั้นพระสงฆ์สามเณรที่ออกมา ก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากฝ่ายจารีตอนุรักษนิยมค่อนข้างหนักหน่วง ทั้งจากพระสงฆ์ด้วยกัน ญาติโยมและองค์กรชาวพุทธต่าง ๆ นำโดยสำนักพุทธศาสนาแห่งชาติ และในบางกรณีถึงขั้นดำเนินการต่าง ๆ เพื่อจัดการกับพระสงฆ์สามเณรเหล่านี้ที่ทำได้ไม่สมกับเป็นพระสงฆ์สามเณรโดยให้เหตุผลว่าพระสงฆ์สามเณรไม่ควรมายุ่งเกี่ยวกับการเมือง การเมืองไม่ใช่กิจของสงฆ์ แต่ปัญหาคือวาทกรรมแบบนี้กลับไม่ใช้กับพระที่เคยไปร่วมเคลื่อนไหวกับฝ่ายขวาจัดซึ่งบางครั้งส่งเสริมหรือกระตุ้นความรุนแรงด้วยซ้ำ เช่น กิตติวุฒโฑ และพุทธอิสระ (วิทยากร โสวัตร, 2563)

จะเห็นได้ว่าจากสถานการณ์ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ผู้เขียนเองจึงคิดและต้องการค้นคว้า หาคำตอบที่ถูกต้องในความจริงว่า สถานการณ์ดังกล่าวนี้เป็นวาทกรรมที่สมควรหรือไม่สมควร อันไหนที่พระสงฆ์เองสามารถทำได้ หรือทำไม่ได้ อันไหนทำได้แต่ไม่สมควรทำในรัฐปัจจุบัน ดังคำที่ว่า บางอย่างถูกต้องแต่ไม่ถูกใจ อันไหนถูกใจแต่ไม่ถูกต้อง อันไหนทั้งถูกต้องและถูกใจ แต่ไม่สามารถที่จะทำได้ในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ เช่น การให้คำปรึกษาแก่ตัวแสดงทางการเมืองการอำนวยความสะดวกสถานที่การจัดกิจกรรมทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองสนับสนุนหรือโต้แย้งรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองสนับสนุนหรือโต้แย้งรัฐบาล ฯลฯ เป็นต้น

พระสงฆ์กับการเมืองไทย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับพระสงฆ์กับการเมืองไทย ทั้งจากพระไตรปิฎก เอกสารที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ศึกษาค้นคว้าแล้วเผยแพร่ปรากฏโดยลำดับดังต่อไปนี้

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2531) กล่าวว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการเมือง คือการแนะนำสั่งสอนธรรมเกี่ยวกับการเมือง โดยเฉพาะการแสดงหลักการปกครองที่ดีงาม ขอบธรรมและเป็นธรรม สอนให้หนักการเมือง หรือผู้ปกครองเป็นนักการเมืองหรือผู้ปกครองที่มี คุณธรรม ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองหรือปกครองโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน พระสงฆ์จำเป็นต้องตั้งอยู่ในธรรม มีความเป็นกลางอันจะเป็นหลักประกันให้พระสงฆ์ในยุคสมัยต่าง ๆ แสดงบทบาทปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองของตนสืบต่อเนื่องกันได้เรื่อยไปอย่างราบรื่น ทำนองเดียวกัน

.....

กับ สมภาร พรหมทา (2552) “พระสงฆ์ได้นำตนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสังคมมากขึ้นตามลำดับ ดูแล้วแทบจะไม่มีพระสงฆ์ในประเทศใดในโลกที่ตัดขาดตนเองจากสังคม พระทิเบต พระพม่า พระเขมร พระลาว พระไทย พระศรีลังกา ล้วนมีประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับสังคมทั้งสิ้น และบางครั้งในการเกี่ยวข้องนั้น พระก็ต้องเลือกข้างและทำสิ่งที่ขัดกับอุดมคติแรกเริ่มของความเป็นสมณะในสมัยพุทธกาล” คำถามคือพระสงฆ์ ปลอดภัยจากการเมือง จริง ๆ หรือ เพราะถ้าดูจากเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองไทยที่ผ่านมา เราก็จะเห็นว่า มี พระสงฆ์ออกมาร่วมเคลื่อนไหวอยู่ด้วยตลอด นอกจากนั้น นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2561) ยังให้ทัศนะว่า “ปัจจุบันเราได้เห็นพระภิกษุไทยมีบทบาททางการเมืองอย่างชัดเจนตลอดมา ทั้งการกระทำและไม่กระทำ ตั้งข้อสังเกตว่าพระชั้นผู้ใหญ่จะอยู่ฝ่ายบ้านเมือง เสมอ เช่น ก่อนจะมีการสลายการชุมนุมของคนเสื้อแดงใน พ.ศ. 2553 องค์คณะสงฆ์พระชั้นผู้ใหญ่ไม่ได้ออกมาบิณฑบาตขอชีวิตและความปลอดภัยให้แก่ผู้ชุมนุมประท้วงรัฐบาลเลย การไม่กระทำก็เป็น “การเมือง” อย่างหนึ่ง” และ ปรีชา ช่างขวัญยืน (2540) ยังย้ำว่า พระสงฆ์กับการเมืองแยกออกจากกันไม่ได้ แต่ควรจะทำอย่างไรให้พระสงฆ์ได้แสดงบทบาททางการเมืองที่เหมาะสม ประชาชนไม่เอือมระอา ไม่เบื่อหน่ายในการแสดงบทบาทของพระบางรูป พระสงฆ์ควรเป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณ ให้คำแนะนำและเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาเมื่อบ้านเมืองมีปัญหามากกว่าไม่ควรลงไปดำเนินการเอง เมื่อพิจารณาตามข้อเท็จจริง “พระสงฆ์มักเป็นที่พึ่งที่อาศัยของนักการเมืองในการหาเสียง บางครั้งอาจพูดสนับสนุนนักการเมืองโดยเจตนาบ้างไม่เจตนาบ้าง บางกรณีอาจไม่ใช้การสนับสนุนนักการเมืองแต่เป็นการมุ่งแก้ปัญหาของประเทศเช่นกรณีหลวงตามหาบัวเทศน์หาทุนสำรองให้แก่ประเทศเมื่อเศรษฐกิจตกต่ำ”

ดังนั้นผู้เขียนเห็นได้ว่าพระสงฆ์กับชาวบ้านมีความสำคัญต่อกัน ดังคำว่า “บวร” ซึ่งมาจากคำว่าวัด บ้าน โรงเรียน เมื่อรวมความแล้วคือ เมื่อพระสงฆ์อยู่กับชาวบ้าน ชาวบ้านอยู่กับพระสงฆ์ การพูดคุยบอกกล่าวสั่งสอนกันนั้น ต้องมีความสัมพันธ์ทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของบ้านหรือการเมือง แต่พระสงฆ์เองต้องเทศนาสั่งสอนโดยความเป็นกลางคือ ไม่ขัดหรือแย้งต่อพระธรรมวินัยและรัฐธรรมนูญ โดยความเป็นจริงการเลือกข้าง สามารถแสดงออกโดยการออกมาประท้วงหรือไม่ออกมาประท้วงก็เป็นการเมือง เช่น ทั้งที่รู้ว่าการกระทำนั้นมันผิด แต่ก็ขัดแย้งปล่อยให้ทำไปทำให้ดูดีว่าตัวเองไม่ยุ่งการเมือง

สิทธิทางการเมืองของพระสงฆ์ไทย

บทบาทของพระภิกษุในสังคมนั้นชัดเจนว่าการอุทิศตนนั้นเหนือคำบรรยายและอยู่เคียงข้างสถาบันพระมหากษัตริย์ สืบสานวัฒนธรรมอันดีงามและส่งเสริมสังคมที่สงบสุข ในทางกลับกัน พระสงฆ์ก็ถูกกลืนไปจากสังคมไทย หากกล่าวถึงในรัฐธรรมนูญ แทบไม่มีข้อกำหนดใดที่จะส่งเสริมหรือรับรองฐานะพระสงฆ์เป็นพิเศษ แตกต่างจากสามัญชนทั่วไป แม้จะอยู่ในสถาบันศาสนาที่เป็นสถาบันหลักของศาสนาก็ตาม ประเทศต่างๆ อยู่ภายใต้ข้อจำกัดทางกฎหมายหลายประการ โดยจะเห็นจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับที่ 20 (2560) มาตรา 106 (2) 3

.....
บัญญัติว่า “บุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช” พระภิกษุสงฆ์มี 2 ฐานะคือฐานะพลเมืองของรัฐต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายของรัฐเช่นเดียวกับพลเมืองทั่วไป นอกจากพระภิกษุจำ ถูกจำกัดสิทธิในบางส่วนแล้ว สิทธิในบางส่วนยังก็ไม่ต่างจากพลเมืองทั่วไป ดังบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในหมวด 3 ว่า ด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 38 พระภิกษุ สงฆ์ก็อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของรัฐธรรมนูญเสมือนกับ พลเมืองทั่วไปที่นับถือในทุกศาสนา ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนาบัญญัติหรือปฏิบัติ พิธีกรรมตามความเชื่อถือนของตน เมื่อไม่เป็น ปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีงาม

อย่างไรก็ตาม พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) (2536) กล่าวว่า การแสดงท่าทีสนับสนุนเพื่อเปิดพื้นที่ ให้ พระเจ้ามาสัมพันธ์กับการเมืองเพื่อนำเสนอหลักการบริหารแก่นักการเมืองว่า “คนที่พูดว่า พระอย่ามายุ่งกับ การเมือง แสดงว่ายังไม่เข้าใจการเมืองอย่างถูกต้อง การเมืองเป็นเรื่องของส่วนรวม ทุกคนต้องสนใจและ ร่วมกันทำ พระไม่ลงไปสมัครเป็นผู้แทนหรือแม้แต่พระจะต้องทำหน้าที่ผู้พิทักษ์ธรรม นำศาสนาไปใส่ไว้ใน การเมือง เพื่อให้ การเมืองเป็นเรื่องของความบริสุทธิ์ยุติธรรมถ้าการเมืองขาดหลักทางศาสนาแล้ว การเมืองจะเป็นเรื่องของความ เลวร้ายอย่างที่สุด” ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของ พระมหาไพโรจน์ วรณโณ (2563) กล่าวว่า ประเด็นการ แสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์ และมติของมหาเถรสมาคม ห้ามพระสงฆ์ และเณร ยุ้งกิจกรรมการเมือง พระ มหาไพโรจน์ มองว่าไม่เป็นธรรม สังคมไทยเน้นการใช้อำนาจมากกว่าการใช้ความเป็นธรรม คือ พอมีปัญหาที่คิดแต่ วิธีการใช้อำนาจ ทั้งคำสั่ง กฎ ไปกดทับคนกลุ่มหนึ่งที่พยายามจะออกมาพูดถึงประเด็นที่เป็นปัญหา ทำให้คนที่ ออกมาเรียกร้องไม่ สามารถจะใช้สิทธิโดยชอบธรรมของตนเองได้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ไม่ชอบธรรม ไม่เคยถาม ความรู้สึกนึก คิดพระที่มีต่อพระราชบัญญัติตัวนี้ ทำให้เห็นกรณีพระโดนจับสึกโดยไม่ได้รับความเป็นธรรม ทำให้เห็น ว่ากฎ บางข้อมันละเมิดสิทธิของพระ-เณร การที่พระออกมาพื้นที่ชุมนุม ไม่ได้หมายความว่าทำอะไรตามอำเภอใจ ถ้าพระสงฆ์ละเมิดธรรมวินัยข้อไหนก็ดำเนินการไป การที่บอกว่าทำผิดควรต้องบอกให้ชัดว่าทำผิดข้อไหน อย่างไร และอย่าพยายามบอกว่าการออกมาประท้วงเป็นเรื่องสกปรก ไม่อยากให้มองอย่างนั้นควรให้พระสงฆ์ กลุ่มหนึ่งที่ มองเห็นความไม่เป็นธรรมของบ้านเมือง ออกมาพูดบ้าง เพราะสังคมกับการเมืองมันไปด้วยกัน แล้วทำไมพระสงฆ์ถึง ออกมามีบทบาทไม่ได้ การออกมาด้วยท่าทีอย่างใดต่างหากที่ต้องดูจุดนี้ และอยากให้ดูเป็น ข้อๆ ไป เช่นเดียวกันกับ แนวคิดของ พระไพศาล วิสาโล (2554) ระบุว่าพระที่ออกมาประท้วงนั้นผิดหรือไม่ ถ้าพูดถึงกฎหมาย ก็คงไม่ผิด หากเป็นการประท้วงโดยสงบสันติ แต่จะผิดธรรมเนียมหรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง จะเป็นที่ยอมรับแค่ไหนขึ้นอยู่กับ ประเด็นและวิธีการด้วย เช่น เมื่อเกือบ 40 ปีก่อนพระกลุ่มหนึ่ง เคยประท้วงโดยมีการอดอาหารด้วยเพื่อขอความ เป็นธรรมให้แก่พระพินลธรรมซึ่งถูกนักการเมืองกลั่นแกล้งจนถึงกับติดคุกและถูกถอดสมณศักดิ์ ในกรณีเช่นนี้ผู้เห็น ด้วยก็มีไม่น้อย

จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการข้างต้น ผู้เขียนเองมีความคิดเห็นว่า พระสงฆ์ก็ควรมีสติธิในการให้คำแนะนำการเลือกตั้ง พรรคการเมืองหรือนักการเมืองใดดีหรือไม่ดี พระสงฆ์เองจะต้องมีหลักหรือบรรทัดฐานในการชี้นำสังคมโดยปราศจากอคติ เพราะการแยกแยะดีหรือไม่ดี ถ้าเกิดจากความชอบหรือไม่ชอบของพระสงฆ์เอง พระสงฆ์ในฐานะผู้ใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการให้คำแนะนำหรือการชี้นำ อาจมีภัยจากนักการเมืองหรือผู้ที่ได้รับคำแนะนำได้ ส่วนประเด็นการชุมนุมนั้น รัฐหรือมหาเถรสมาคมก็ควรมองจุดยืนว่า การประท้วงชุมนุมนั้นเป็นแบบสันติวิธีเพื่อเรียกร้องอะไร การเรียกร้องนั้นมีประโยชน์แก่ประชาชนหรือไม่อย่างไร จึงทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาแบบแยกประเด็นต่อไป

ประเด็นสิทธิทางการเมืองของพระสงฆ์ไทย

ในประเด็นการใช้สิทธิทางการเมืองของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาของไทย พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2535) กล่าวว่า “พระองค์ไม่ได้เข้าไปจัดการ เจื่อนไขในทางสังคม หรือไม่ได้เป็นพลังทางสังคมที่จะทำการเปลี่ยนแปลง จึงทำให้บทบาทของพระองค์อยู่ในลักษณะที่เหมือนผู้ชี้นำทาง บทบาทของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับการเมือง จึงมีลักษณะเหมือนกับ “บุโรหิต” คือ ที่ปรึกษาทางศาสนาของพระเจ้าแผ่นดิน เป็นที่ปรึกษาเรื่อง ธรรมะ ในขณะที่บทบาทของพระสงฆ์กับการเมืองเป็นบทบาทแค่การแนะนำ ไม่ใช่การเข้าไป จัดการ เพราะเมื่อพิจารณาจากคำสอนของพระพุทธเจ้าจะพบว่า มีขอบเขตของพระวินัยในเรื่องนี้ เพราะการเข้าไปใกล้ขัดสนิสนมกับกลุ่มนั้นๆ เป็นเรื่องของการประจบประแจงเป็นฝักเป็นฝ่าย กลายเป็นว่า ตัวเองได้ประโยชน์พระสงฆ์จึงอยู่ในฐานะการให้คำแนะนำ” ส่วนความเห็นของ สุลักษณ์ ศิวลักษณ์ (2564) กล่าวว่า พระสงฆ์ยังคงเกี่ยวข้องทางการเมืองโดยแอบแฝงมาตลอด หากการเมือง หมายถึง การกระจายประโยชน์ออกสู่สาธารณะอย่างทั่วถึงที่สุดแล้ว พระจึงยังจำเป็นและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ในบางกรณี ทำนองเดียวกันกับ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2543 : 123) กล่าวว่า พระควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองที่ไม่ใช่เกมแย่งชิงอำนาจ และจะต้องระวังไม่ตกไปเป็นเครื่องมือของกลุ่มที่แย่งชิงอำนาจกัน ในขณะเดียวกันจะต้องมี วิธียุ่งเกี่ยวที่ประกอบไปด้วยปัญญาและเมตตาด้วย นอกจากนั้น จานงค์ ทองประเสริฐ (2656 : 161) ระบุว่า “ในสมัยพุทธกาล พระพุทธศาสนาไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองเลย พระพุทธเจ้าได้ทรงดำเนินการพระศาสนาอย่างอิสระ ไม่ขึ้นต่อพรรคการเมืองใด หรือต่อระบอบการปกครองใดๆ ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น พระองค์ทรงสามารถประกาศพระศาสนาไป ได้ในทุกประเทศแคว้นแคว้น ไม่เลือกกว่าแคว้นแคว้นนั้นๆ จะมีการปกครองในระบบใด การเผยแผ่พระศาสนาจึงดำเนินไปด้วยดี และบริสุทธิ์ผุดผ่องยิ่งในสมัยนั้น ไม่มีนักการเมืองใดที่จะใช้พระศาสนาเป็นเครื่องมือในการรักษาอำนาจ หรือในการหาเสียงเลย พระศาสนาจึงสามารถทรงตัว อยู่ได้ด้วยดี และอย่างบริสุทธิ์ผุดผ่องตลอดมา ” และที่สำคัญ สุรพศ ทวีศักดิ์ (2554: 42) มีทัศนะว่า “พระสงฆ์ควรวางตัวเป็นกลาง” ทางการเมืองไม่ใช่หลักการตายตัว เพราะเมื่อพิจารณาตามหลักการของพระวินัยแล้วจะเห็นได้ว่าพระวินัย

ไม่ได้ห้ามพระสงฆ์โดยตรงไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองและ/หรือเลือกฝ่ายการเมือง ในบริบทของการแบ่งแยกทางการเมือง สิ่งที่พระภิกษุควรพิจารณาเมื่อต้องจัดการกับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกฝ่ายหรือฝ่ายคือต้องมีส่วนร่วมในการใช้หลักพระพุทธศาสนาป้องกันความรุนแรงเพื่อสนับสนุนแนวร่วม วิธีแห่งสันติสุขและความยุติธรรมทางสังคม

จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์ได้แอบแฝงอยู่กับการเมืองมาโดยตลอดแต่ไม่ใช่ว่าการแย่งชิง ผู้เชี่ยวชาญบางท่านก็เห็นว่าควร บางท่านก็เห็นว่าไม่ควร แต่อย่างไรก็ตามพระสงฆ์ก็ต้องเป็นอิสระทางการเมืองตามความเป็นจริง จนทำให้เกิดประเด็นต่าง ๆ ขึ้นมา การที่พระสงฆ์จะทำอะไรก็ต้องดูความจริงซึ่งไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ หรือกระทั่งกฎระเบียบมหาเถรสมาคม จึงพอสรุปได้ออกเป็น 2 ประเด็นคือ (1) ปรากฏการณ์ที่พระสงฆ์เข้าถึงได้ และ (2) ปรากฏการณ์ที่พระสงฆ์เข้าถึงไม่ได้

สิทธิทางการเมืองที่พระสงฆ์ไทยสามารถเข้าถึงได้

จากข้อเท็จจริงที่ผ่านมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมืองมาโดยตลอดโดยอาศัยสิทธิความเป็นมนุษย์เท่าเทียม เพียงแต่ว่าการเกี่ยวข้องกับการเมืองของพระสงฆ์นั้นไม่ได้แสดงออกโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การสอน การให้ความอุปถัมภ์ต่อหน่วยงานทางราชการ ตลอดจนการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น การหยิบบัณฑิตในการจัดงานเป็นต้น ดังนั้น ผู้เขียนเองจึงมีความสนใจในการศึกษาปรากฏการณ์ระหว่างพระสงฆ์กับสิทธิการเมืองโดยแยกเป็นประเด็นดังนี้

1. การให้คำปรึกษาแก่ตัวแสดงทางการเมือง การให้คำแนะนำในการทำคุณงามความดี แสดงบอกหลักจารีตประเพณีของชุมชน บางทีเราจะได้เห็นว่าตัวแสดงทางการเมืองอาจไม่ใช่คนในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ แต่มีสิทธิในการลงสมัครเลือกตั้งในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ในการบอกกล่าวเช่นนี้อาจทำให้ตัวแสดงทางการเมืองนั้นเข้าถึงความต้องการของชุมชนได้มากขึ้น และสามารถที่จะนำไปจัดทำแผนนโยบายเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนได้โดยไม่เลือกข้าง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพระสงฆ์เองเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่ตัวแสดงทางการเมืองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งไม่ขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้เพิ่มบทบาทการศึกษาและสวัสดิการของพระสงฆ์ให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสังคม ซึ่งปรากฏชัดว่าเป็นผู้นำทางศีลธรรม เป็นที่ปรึกษาทางจิต และส่งเสริมการศึกษาธรรมแก่เยาวชน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนสงฆ์และชุมชนใกล้เคียง พระในชนบทมีสายสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับชุมชน ดังที่เห็นได้ชัดเจนในแต่ละฤดูกาลว่ากิจกรรมทางศาสนาและประเพณีที่สำคัญในชุมชนนั้นสมบูรณ์ บทบาทระหว่างพระภิกษุกับชุมชน นอกจากนั้นบทบาทที่สำคัญที่สุดและร่วมกันคือการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนทุกระดับ การสอนธรรมะควบคู่ไปกับศาสตร์ปัจจุบันทั้ง

ภาครัฐและเอกชนซึ่งถือเป็นบทบาทในการสอนพระพุทธศาสนาเชิงรุก (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2554: 20-21)

2. อำนาจความสะดวกสถานที่การจัดกิจกรรมทางการเมือง ในด้านนี้ผู้เขียนเองก็ได้เห็นได้รู้และได้กระทำมาตลอด ที่มองเห็นได้ชัดคือ การเลือกตั้ง จะเห็นได้ว่าเดิมทีแล้วหน่วยเลือกตั้งโดยส่วนมากจะตั้งอยู่ที่วัด เนื่องจากบางหมู่บ้านไม่มีศาลากลางหมู่บ้านเหมือนสมัยปัจจุบัน ดังนั้นการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง วัดต้องอำนวยความสะดวกให้ไม่ว่าจะเป็นศาลา น้ำดื่ม อุปกรณ์สิ่งของเพื่ออำนวยความสะดวก แม้ในปัจจุบันเองจะเห็นได้ว่า ทางอำเภอหรือหน่วยงานราชการยังมีการมาใช้เสื้อ โต๊ะ เก้าอี้ บางที่นิมนต์พระไปวางแผนการจัดงาน จัดสถานที่ให้ด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า พระสงฆ์เองได้อำนาจความสะดวกแต่ันการเมืองโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาอนุชา สิริวิธโน (พลกุล) (2556) กล่าวว่าวัดเป็นศาสนาที่สำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนาเมื่อพูดถึงบทบาทของวัดในฐานะหน่วยงานหนึ่งที่กระจายไปทั่วประเทศ โดยเฉพาะวัดที่อยู่ติดกับชุมชนเป็นองค์กรย่อยที่เข้าถึงประชาชนในระดับท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องกับชุมชนทุกยุคทุกสมัย การบริการสังคมในด้านต่างๆ เป็นบทบาทและหน้าที่ที่รัฐบาลได้เพิ่มเข้ามา

3. การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองสนับสนุนหรือโต้แย้งรัฐบาล มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีปัญญามีการพัฒนาแนวคิดและการกระทำได้อยู่แล้ว การที่พระสงฆ์แสดงความคิดเห็นทางการเมืองนั้นเป็นไปได้อยู่แล้ว แต่ประเด็นที่ว่าสนับสนุนหรือโต้แย้งนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าการที่จะบังคับให้แสดงความคิดเห็นสนับสนุนรัฐอย่างเดียว หรือโต้แย้งอย่างเดียวนั้นคงเป็นไปได้ บุคคลหว่านพืชเช่นใดได้ผลเช่นนั้น การทำดี ดี การทำชั่ว ชั่ว ทำดีมีสุคติเป็นที่หวังทำชั่วมีทุคติเป็นที่หวัง ในความเป็นจริงการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ในการสนับสนุนหรือโต้แย้ง เป็นสาเหตุหนึ่งที่พระสงฆ์ถูกมองว่าเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองโดยการชี้นำหรือการมีอิทธิพลทางความคิดเห็นต่อสังคม การที่พระสงฆ์จะใช้หลักดีก็สนับสนุน ไม่ดีก็โต้แย้ง คงไม่ดีเท่าไร พระสงฆ์ควรจะอยู่เหนือการสนับสนุนหรือโต้แย้ง โดยการให้คติข้อคิดจากการกระทำของนักการเมือง แล้วให้สังคมตัดสินเองว่านักการเมืองใดดีหรือไม่ดี ควรสนับสนุนหรือควรโต้แย้งซึ่งได้มีผู้ที่มีแนวคิดว่ พระพุทธศาสนาจะสัมพันธ์กับผู้นำตามระบอบราชาธิปไตยมากกว่า 2,400 ปี แต่พระพุทธศาสนาไม่ได้ยืนยันว่ระบอบใดดีที่สุด แต่เน้นสอนว่ ผู้ปกครองเช่นใดดีที่สุด และเหมาะที่จะปกครองคนอื่นๆ ฉะนั้น ภารกิจหลักของพระองค์คือการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคนดีให้เป็นพลเมืองดีของรัฐ จะเห็นว่หลักการ และหลักปฏิบัติที่พระองค์ออกแบบและจัดวางนั้น มีเป้าหมายเพื่อให้เป็นคนดีที่ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม เคารพให้เกียรติ ไม่เบียดเบียนคนอื่น และอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์ในฐานะพลเมือง โดยเน้นการแก้ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงโดยสันติวิธี (พระมหาพรหม ธรรมหาโส, 2558)

4. การศึกษาวิชาเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง คำว่าการศึกษา นั้น ผู้เขียนเองมีความคิดเห็นว่ เป็นการศึกษาตลอดชีวิต และความเป็นอยู่ของมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองนั้นเป็นไปได้โดยธรรมชาติอยู่

.....

แล้ว เพียงแต่ว่าเราจะจำกัดความว่าต้องศึกษาที่ไหนอย่างไร โดยเฉพาะการห้ามพระภิกษุสามเณรไปเรียนวิชาการเมืองการปกครองนั้น ผู้เขียนเองมีความเห็นแย้ง เพราะไม่ว่าจะเป็นคฤหัสถ์หรือพระสงฆ์ต่างต้องเรียน ต้องรู้เกี่ยวกับการปกครองอยู่แล้ว จะเห็นเดิมที่พระพุทธเจ้าทรงมองธรรมาให้พระสงฆ์ 2 ประการคือ (1) คันถะธรรมา คือการเรียนพระพุทธพจน์ แล้วทรงจำกล่าวบอกพระพุทธพจน์นั้น และในปัจจุบันนี้จะเห็นว่ารัฐปฏิรูปพระสงฆ์โดยงาน 6 ฝ่ายคือ การปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์และการสาธารณูปการ ดังนั้นพระสงฆ์จึงต้องศึกษาเรียนรู้ในเรื่องเหล่านี้ให้เข้าใจ ซึ่งเป็นไปตามการคุ้มครองพระพุทธศาสนาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา กำหนดไว้ว่า รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มี การบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560)

5. การสอนวิชาเกี่ยวกับวิชาการเมืองการปกครอง คำว่าการสอน ผู้เขียนมีความเห็นว่า มีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องทำ แต่การสอนของพระสงฆ์อาจอาจรวมถึงการสอนในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง มจร. และมมร. ในส่วนที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง เช่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิทธิอย่างหนึ่งของพระสงฆ์ในฐานะอาจารย์มหาวิทยาลัยที่สามารถจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาได้ อนึ่ง หลักธรรมของพระพุทธเจ้านั้น เป็นส่วนที่นักการเมืองก็นำไปใช้ เช่น หลักธรรมาภิบาล หลักทศพิธราชธรรม หลักทิศก ฯลฯ ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นด้วยอย่างมากที่ต้องให้พระสงฆ์สอนวิชาเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง เพราะจะมีประโยชน์อย่างมาก อย่างน้อยรู้ไว้ชั่ววาไสบ่าแบกหาม ไม่ใช่ควายหายแล้วล่อมคอก ดังที่เห็นในสังคมปัจจุบัน พระมหาจักรพันธ์ จกกวโร (2565) ได้กล่าวว่า ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ให้ความอนุเคราะห์ในด้านการศึกษา ทั้งส่วนที่จัดการศึกษาเองโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่ทางรัฐบาลไม่สามารถจัดการศึกษาบริการได้ทั่วถึง อันได้แก่ กลุ่มประชากรที่ด้อยโอกาสทางสังคม ด้อยโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ เป็นเหตุให้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ก็ได้อาศัยพระสงฆ์ให้การศึกษา ในขณะที่ศึกษาก็ไม่ต้องใช้งบประมาณจากรัฐบาล แต่ใช้ทุนจากประชาชนโดยตรง ทั้งที่อยู่อาศัย อาหารและในการใช้จ่าย แม้จะมีส่วนหนึ่งที่เรียนจบแล้ว ที่ทางฝ่ายคณะสงฆ์ยังไม่ได้ใช้งาน แล้วท่านเหล่านั้นลาสมณเพศออกไปก็ไปทำงานให้ทางรัฐบาล โดยที่รัฐไม่ต้องลงทุนมาก เพราะการที่ให้พระสงฆ์มีส่วนในการเป็นกรรมการร่วมนั้น เพราะการบริหารราชการแผ่นดินนั้น ต้องมีครบทุกมิติ แผ่นดินใดมีใครอาศัยอยู่ คนที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินนั้นต้องมีส่วนร่วม อย่างน้อยก็ได้แสดงความเห็นในแต่ละมิติให้ครบ เพื่อจับมาทบทวนเป็นกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญให้ปฏิบัติร่วมกับ การให้คนที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินมีหน้าที่ทำตามอย่างเดียวนั้นก็ไม่ต่างจากความเป็นทาสที่สนองความต้องการเท่านั้น

7. เป็นพระธรรมทูตที่เกี่ยวกับทางการเมือง ในประเด็นนี้ ผู้เขียนเองมีความเห็นยังไม่ชัดเจนมากนักสิทธิในข้อนี้ยังไม่ชัดเจน เพราะพระธรรมทูตทั้งสายต่างประเทศและในประเทศโดยหลักภาระกิจคือเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาเป็นหลัก การจะไปเผยแผ่หรือเป็นทูตทางการเมืองนั้นยังคงไม่ชัดเจนมากนัก เพราะคำว่าพระธรรมทูต ก็มาจากการเผยแผ่ตนเอง เพียงแต่จะต้องรับผิดชอบในการเผยแผ่กว้างออกไปยังต่างประเทศ โดยใช้หลักธรรม ในบางประเทศมีหลากหลายศาสนา แต่ละศาสนาต่างก็มีคัมภีร์คำสอนเป็นของตนเอง เช่นศาสนาพุทธก็มีพระไตรปิฎก แต่ถ้ามีเพียงคัมภีร์ไม่มีครูแนะนำ หรือไม่รู้ไม่ปฏิบัติ หรือใช้แต่คัมภีร์โดยไม่ใช้วิธีปัสสนาธุระคัมภีร์นั้นก็แค่กระดาษเปล่า ที่ผ่านมาก็เห็นได้ในเรื่องประวัติศาสตร์นอกพงศาวดารของพระอาจารย์ ศ.ดร. อภิชาติ เหมพนโธ ท่านเดียวเท่านั้นที่สามารถใช้หลักธรรมทางศาสนาเป็นทูตทางการเมืองแห่งประเทศรัสเซีย มารดที่จะเชื่อมได้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9, 2553) หลักในการเผยแผ่ธรรม ท่านทั้งหลายในขณะนี้ มีหน้าที่เป็นพระธรรมทูตก็คือเป็น ผู้แทนของพระพุทธเจ้า เมื่อเป็นผู้แทนของพระพุทธเจ้า ในฐานะพระธรรมทูตมีหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมพระธรรมทูตมีหน้าที่เดียว หน้าที่หลักก็คือการเผยแผ่ธรรม การเผยแผ่ธรรมทำอย่างไร มีหลายวิธี วิธีแรกที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติก็คือการเทศน์ และถือว่าเป็นวิธีหลักที่พระพุทธเจ้า ทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เองมาโดยตลอด 45 ปี ส่วนวิธีอื่น เช่น พุทธคย ปาฐกถา บรรยาย มีผู้รวบรวมทำวิจัยเอาไว้ว่า วิธีการสอนของพระพุทธเจ้าหรือ วิธีการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้านั้นมีอยู่ 7 ประการด้วยกันเท่าที่ท่านค้นคว้าไว้นานแล้ว คือ อุบาสินนิกา ธรรมิกกา โอวาทกถา อนุสาสนิกกา ธรรมฉากัจฉากถา ปุจฉาวิสัชนากถา และ ธรรมเทศนากถา

ภาพที่ 1 พระสงฆ์ที่เป็นธรรมทูตทางการเมือง ออนไลน์ 5 มกราคม 2561

(ที่มา: <https://mgronline.com/live/detail/9620000018848>)

[189]

Citation:

พระครูปริยัติโพธิธรรม. (2565). พระสงฆ์ไทย : การใช้สิทธิทางการเมือง. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2 (2), 179-200.
Phrakrupariyattipothidharm. (2022). Thai Monks : Political Rights Accessibility. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 2 (2), 179-200;
DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.20>

8. การลงชื่อเสนอกฎหมาย ตามมาตรา 170 ในหมวด 3 และหมวด 5 ว่าด้วยการลงชื่อเสนอกฎหมาย ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภา พิจารณากฎหมายตามที่กำหนด คำร้องตามวรรคหนึ่งต้องจัดทำร่างพระราชบัญญัติเสนอมาน และการลงชื่อเสนอกฎหมายนั้น พระสงฆ์มีสิทธิหรือไม่ ควรตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้อง เพราะผู้มีสิทธิลงชื่อเสนอกฎหมายคือผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. 2542 มาตรา 5 กำหนดว่า “บุคคลผู้มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายตามมาตรา 170 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จะต้องเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งอยู่ในวันที่เข้าชื่อเสนอกฎหมาย” ประกอบกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2560 ได้ห้ามพระสงฆ์ไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วย พระราชกวี (เกษม ลักษณะวิลาศ) 2545), หน้า 1-3 ได้มีพระภิกษุสงฆ์ภายใต้การนำโดยพระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต) รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระราชกวี (เกษม ลักษณะ วิลาศ) เลขาธิการศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนา ประชาชนและองค์กรพุทธศาสนิกชน เช่น ศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย เปரியธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย สมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฯลฯ เป็นต้น ได้ร่วมกันลงชื่อสนับสนุนจำนวน 100,000 คน และ เสนอร่างกฎหมายให้มีการจัดตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จนถึงวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2545 สมาชิกวุฒิสภาได้มีการรับรองให้มีพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ให้จัดตั้งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขึ้น

9. การรณรงค์ให้ประชาชนเข้าใจและมีส่วนร่วมทางการเมือง ประเด็นนี้ผู้เขียนเองเห็นด้วยอย่างมาก ที่พระสงฆ์ต้องทำหน้าที่รณรงค์ให้ประชาชนเข้าใจ พระสงฆ์กับชุมชนใกล้ชิดกันมาก โดยวิถีชีวิต 12 คลอง 14 ที่อาศัยหลักการให้ทาน รักษาศีล และภาวนา และพระสงฆ์เองก็มีบทบาทในการใช้ฐานโครงการต่าง ๆ เช่น (บวร) บ้าน วัด โรงเรียน (อปต) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล แม้กระทั่งโครงการของรัฐบาลนี้ ซึ่งมาจากการปฏิรูป คือโครงการ วัดประชารัฐสร้างสุข ประชาชนส่วนมากจะเป็นพุทธศาสนิกชน ทำให้การรณรงค์เป็นไปได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับ เกษฎา ผาทอง (2561) ได้สรุปไว้ว่า ชาวไทยด้วยอัตราเฉลี่ย 94.6% นับถือพระพุทธศาสนา จึงเป็นปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวหลาย ๆ ประการ เช่น บทบาทเชิงพุทธที่เกี่ยวกับ “ธรรม” บทบาทเชิงพุทธที่เกี่ยวกับ “พระสงฆ์” ซึ่งปัจจัยเชิงพุทธดังกล่าว ที่ช่วยในการโน้มน้าวจิตใจหรือชี้แนะแนวทางในการตัดสินใจหรือกระทำกิจกรรมทางการเมือง เพราะบริบททางสังคมไทยฐานรากดั้งเดิมมี ความผูกพันอันเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามายาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความคุ้นเคย การยอมรับนับถือในสถาบันศาสนาพุทธ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการช่วยรณรงค์

10. เป็นผู้เฝ้าระวังและบำบัดจิตใจผู้ได้รับผลกระทบทางการเมือง ว่ากันว่าพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและให้กำลังใจผู้คนหรือเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน พวกเขาต้อง

มีศีลจาริยาวัตรที่สวยาม ศรัทธาเกิดจากการฝึกฝนตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ตรัสไว้ว่า “บุคคลพรา้งสอนผู้อื่นอย่างไร ก็พึงทำตนอย่างนั้น ผู้ฝึกตนดีแล้ว จึงควรฝึก (ผู้อื่น) เพราะการฝึกตนทำได้แสนยาก” (พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ และคณะ, 2559) ในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นด้วยอย่างมาก เพราะไม่สามารถปฏิเสธความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน ปัญหาที่พบมากในฐานต้นคือ การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (นายก อบต.) เป็นต้น ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง ต้องมีผู้แพ้และผู้ชนะเสมอไปทุกครั้ง บางครั้งถึงขั้นการแตกแยกในระดับชุมชนหมู่บ้าน ตำบล แม้กระทั่งพี่น้องที่คลานตามกันออกมาแย่งกลายเป็นศัตรูจากผลกระทบทางการเมือง ดังนั้นพระสงฆ์เองต้องนำหลักธรรมหลักของความเป็นจริงของการเมืองเข้าไปเยียวยาเพื่อให้ผ่อนคลายไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 คณะสงฆ์ โดยสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ซึ่งมุ่งผลประโยชน์สูงสุด 2 ประการ คือ (1) เพื่อประโยชน์สุขแห่งประชาชน และ (2) เพื่อสันติสุขแห่งประเทศชาติ และมติมหาเถรสมาคมที่ 610/2554 เรื่อง โครงการฟื้นฟูสุขภาพจิตของผู้ประสบอุทกภัย (ธรรมะเยียวยาใจ)

สิทธิทางการเมืองที่พระสงฆ์ไทยไม่สามารถเข้าถึงได้

สิทธิทางการเมืองนั้น บางอย่างพระสงฆ์เข้าถึงได้ บางอย่างเข้าถึงไม่ได้ ก็ไม่ต่างกับ กฎ 17 ว่าด้วยแต่งตั้งและถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เรื่อง บุคคลต้องห้ามในการบวช ถ้าจะยกประเด็นนี้มากล่าวว่า พระสงฆ์คือบุคคลทั่วไปควรได้รับสิทธิในการเลือกตั้ง ก็แสดงว่าชายไทยทุกคนก็มีสิทธิบวชได้ ถึงกระนั้นยังมีชายต้องห้ามคือ หนึ่คน เป็นหนึ่ล้มละลาย บั่นเพาะว เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ฯลฯ เป็นต้น นั่นก็มีบางอย่างที่กฎหมายรัฐธรรมนูญหรือแม้กระทั่งคำสั่ง กฎ ระเบียบมหาเถรสมาคมก็ได้มีคำสั่งห้ามเช่นเดียวกัน

1.การใช้สิทธิเลือกตั้ง ดังที่รัฐธรรมนูญได้กล่าวไว้แล้วว่าไม่มีบทบัญญัติใดที่ส่งเสริมหรือรับรองสถานภาพของพระสงฆ์ให้แตกต่างจากสามัญชน แม้จะอยู่ในสถาบันศาสนาหลักของประเทศแต่ต้องถูกจำกัดไว้อีกทางหนึ่งสิทธิทางกฎหมายหลายอย่าง เช่น พระสงฆ์ไม่มีสิทธิ์เข้าร่วมการพิจารณาคดีทางกฎหมาย ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน โดยจะเห็นจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 106 (2) 3 บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ (2) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช” พระภิกษุสงฆ์มี 2 ฐานะคือฐานะพลเมืองของรัฐต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายของรัฐเช่นเดียวกับ พลเมืองทั่วไป นอกจากพระภิกษุจะถูกจำกัดสิทธิในบางส่วนแล้ว สิทธิในบางส่วนยังไม่เกินไปกว่าพลเมือง ทั่วไป ดังบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 38 พระภิกษุ สงฆ์ก็อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของรัฐธรรมนูญเสมือนกับพลเมืองทั่วไปที่นับถือในทุกศาสนา ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อม มีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนาบัญญัติหรือปฏิบัติ

พิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิกิริยาต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

2. การเป็นแกนนำประท้วง หลังจากเกิดการรัฐประหารเมื่อ พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา เรื่องพระสงฆ์กับการเมืองไทยดูเหมือนจะเป็นประเด็นที่สังคมให้ความสนใจมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อพระสงฆ์ออกมาเกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างเด่นชัดเจนใน หลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง การเข้าร่วมปราศรัยทางการเมือง จนกระทั่งเป็นแกนนำม็อบชุมนุมประท้วง ขับไล่รัฐบาลดังที่เห็นในภาพข่าวประจักษ์ วาน พระสงฆ์ควรจะมาเกี่ยวข้องกับ การเมืองหรือไม่ แต่ก็ยังไม่เป็นข้อยุติ เนื่องจากพระสงฆ์เองมีทั้งกลุ่มที่สนับสนุนกลุ่มที่ตนเลือก และไม่สนับสนุนทำให้พระสงฆ์ทั้งสองฝ่ายต่างก็ทำให้เกิดผลสนับสนุน ความถูกต้องชอบธรรมของฝ่ายตนเอง (พระอธิการภูมิสิทธิ์ ปิยสีโล และนัชพล คงพันธ์, 2564) เมื่อพระสงฆ์ออกมาชุมนุมหรือแสดงออกทางการเมือง มักถูกตำหนิว่าพระไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ขณะเดียวกัน คณะสงฆ์ไทยกลับเป็นเครื่องมือรับใช้อุดมการณ์รัฐและยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมาโดยตลอด มหาเถรสมาคมที่ยังคงอยู่ในระบอบแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์กลับประกาศให้พระสงฆ์ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง มหาเถรสมาคมมีมติตั้งแต่ปี 2538 เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรข้องเกี่ยวกับการเมือง แต่มีมติที่ 579/2563 ให้พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนาให้ประชาชนเกิดความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มหาเถรสมาคมกับกษัตริย์มีความสัมพันธ์แบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และรับใช้อุดมการณ์รัฐแบบอนุรักษนิยม ทั้งยังมีความเชื่อว่าตนเองทำเพื่อ ‘บ้านเมือง’ ไม่ใช่ ‘การเมือง’ ที่เป็นเรื่องของนักการเมือง การชุมนุม การอภิปราย เป็นต้น (กฤษฎา ศุภวรรธนะกุล, 2563)

ภาพประกอบ 4 พระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในอดีต ในฐานะมีส่วนร่วมทางความคิด ชี้นำ และ เป็นผู้นำในการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง (ภาพ : ออนไลน์, 8 สิงหาคม 2562)
ที่มา <https://news.thaipbs.or.th/content/302922>

3. การร่วมชุมนุมประท้วง กรณีการร่วมชุมนุมนี้ผู้เขียนเองไม่เห็นด้วยที่พระสงฆ์จะต้องลงกระทำการเอง เพราะพระสงฆ์น่าจะมีวิธีการที่ดีกว่า เช่น การเขียนความคิดเห็นเพื่อเสนอความต้องการเพื่อนำเสนอต่อมหาเถรสมาคมหรือผู้มีอำนาจทางการเมือง ดังที่มีคำพูดที่ว่า การร่วมชุมนุมเพื่อประท้วงในสิ่งที่ไม่ชอบใจหรือไม่ถูกต้องไม่ใช่กิจของดังปรากฏในสงฆ์คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ห้ามภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับ การเมือง ในหนังสือแถลงการณ์ คณะสงฆ์ เล่ม 83 ตอนที่ 1 วันที่ 25 มกราคม 2538 ว่า ข้อ 4 ห้ามพระภิกษุสามเณรเข้าไปในที่ชุมนุม หรือในบริเวณสภาเทศบาล หรือสภามหาเมือง อื่นใด หรือในที่ชุมนุมทางการเมือง ไม่ว่ากรณีใด ๆ และข้อ 6 ห้ามพระภิกษุสามเณรร่วมชุมนุมในการเรียกร้องสิทธิของบุคคลหรือคณะบุคคลใด ๆ ดังนั้นควรใช้วิธีการที่ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่พระสงฆ์ควรทำ ในข้อ 1. การให้คำปรึกษาแก่ตัวแสดงทางการเมือง การให้คำแนะนำในการทำคุณงามความดี แสดงบอกหลักจารีตประเพณีของชุมชน บางทีเราจะเห็นได้ว่าตัวแสดงทางการเมืองอาจไม่ใช่คนในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ แต่มีสิทธิ์ในการลงสมัครเลือกตั้งในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า เรามีนักการเมืองท้องถิ่นที่เข้าถึงพรรคการเมืองได้อยู่แล้ว ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนรวมทั้งพระสงฆ์ จึงควรใช้วิธีการบอกกล่าวตัวแทนนี้ในวิธีการที่ถูกต้องดีกว่าการรวมตัวชุมนุมประท้วง ซึ่งเป็นอันตรายต่อตนเอง

ภาพประกอบที่ 3 พระสงฆ์ไทยกับการร่วมชุมนุมประท้วง
ที่มา : มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 5 - 11 พฤศจิกายน 2564

4. การลงสมัครรับเลือกตั้ง การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บทบาททางการเมืองของ พระสงฆ์ถูกจำกัดลง ด้วยกฎหมายที่เน้นการเมืองร่างขึ้นมา ซึ่ง (Phuntharikiwat, Thawiwat, 2017) มีการวิเคราะห์ว่าในยุคการเมืองและการปกครองของประเทศไทยโดยใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 พระสงฆ์ถูกลดทอนสิทธิทางการเมืองหลายอย่าง เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการถือบัตรประจำตัวประชาชน และสิทธิในการได้รับหนังสือเดินทาง เป็นขั้นตอนปกติ แม้ว่าพระภิกษุในปัจจุบันจะถูกจำกัดสิทธิและบทบาททางการเมืองตามกฎหมายและการเมือง แต่ในทางศีลธรรมของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ยังคงใช้ธรรมะเพื่อช่วยเหลือประเทศชาติโดยใช้ความรู้และศีลธรรม จริยธรรมและจิตสำนึกของการเป็นภิกษุในเงาพระพุทธศาสนา ออกมาช่วยเหลือผู้คนในรูปแบบต่างๆ สรุปได้ว่าหากพระภิกษุใดประสงค์จะลงสมัครรับเลือกตั้งต้องออกจากราชการก่อนจึงจะได้รับสิทธินั้น ถ้ายังเป็นภิกษุอยู่ต้องพูดว่า “แค่คิดก็ผิดแล้ว นั่นเอง”

5. เป็นหัวหน้าแนวทางการเมือง การตีมหาเถรสมาคม โดยอดีตสมเด็จพระสังฆราชเคยออกกฎ ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2517 และครั้งต่อมาเมื่อ พ.ศ.2538 ว่าพระภิกษุห้ามยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ในข้อ 7 ห้ามพระภิกษุสามเณรร่วมอภิปรายหรือบรรยายเรื่องเกี่ยวกับการเมืองซึ่งจัดตั้งขึ้นทั้งในวัดและนอกวัด เฉพาะประเด็นยุ่งเกี่ยว หากพิจารณาในข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ไม่มียุคใด สมัยใด ที่พระไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง แต่เป็นการยุ่งเกี่ยวกับความเป็นอยู่แต่ที่เจ้านาพระหรือการที่พระจะลงมือเป็นหัวหน้าแนวทางการเมืองนั้นไม่ควร เพราะจะเป็นการประทุความเดือดร้อนให้แก่ตนและผู้อื่น อันจะขัดต่อคำสอนที่ว่าสงฆ์ควรสร้างประโยชน์ตนและคนอื่นด้วยการสอนหรือการนำให้ละชั่วทำดี การทำกุศลให้ถึงพร้อม และการยังจิตของตนให้ผ่องแผ้ว

6. เป็นผู้สนับสนุนนักการเมือง ในประเด็นนี้ผู้เขียนเองค่อนข้างเห็นด้วย จนที่สุดได้มีคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ห้ามภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง ในหนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม 83 ตอนที่ 1 วันที่ 25 มกราคม 2538 ในข้อ 5 ห้ามพระภิกษุสามเณรทำการใด ๆ อันเป็นการสนับสนุนช่วยเหลือโดยตรงหรือโดยอ้อมแก่การหาเสียง เพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสภาเทศบาลหรือสภาการเมืองอื่นใดแก่บุคคล หรือคณะบุคคลใด ๆ ซึ่งถูกรัฐนำมาใช้ในการปราบปรามดังเช่นกรณีวัดพระธรรมกายกับ ม. 44 ที่เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ.2560 ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการถูกล้อมปราบโดยรัฐ หรือกรณีเนื่องต่อไปถึงพระที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม “พรหมสิทธิ-พรหมดิลก-พรหมเมธี- พุทธิอิสระ” ที่มีมากความเป็นผู้สนับสนุนฝ่ายการเมืองถูกล้อมปราบและจับสึกในช่วงคาบเกี่ยวกัน ซึ่งพอสรุปได้สั้นๆ ว่า เป็นเพราะเห็นต่างและเป็นการสนับสนุนนักการเมืองแบบเลือกสีนั่นเอง และมีความสอดคล้องกับ พระปลัดเกษรา ผาทอง (2559) สรุปในการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์และข้อจำกัดทางการเมืองในสังคมไทย เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและการเมือง โดยเฉพาะประเด็นของพระภิกษุในอดีตจนถึงปัจจุบัน และความดีที่สร้างความสวยงามควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยสรุปได้ว่าพระสงฆ์เป็นผู้สนับสนุนทางการเมืองที่ทำได้ทางอ้อมเท่านั้น ส่วนทางตรงนั้นไม่ควร

7. เป็นเครื่องมือทางการเมือง ประเด็นนี้ผู้เขียนเองเห็นว่าควรระมัดระวังอย่างมาก รัฐประหารในประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 (มัลลิกา ศรีวิชัย, 2557) เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ของประเทศ โดยเฉพาะประเด็นทางด้านกฎหมายที่กำหนด “มาตรา 44” กับ “กฎอัยการศึก” โดยรวมแล้วค่อนข้างเหมือนกัน แต่มีรายละเอียดแตกต่างกันในกฎอัยการศึกที่มีบทบัญญัติที่ชัดเจน แต่มาตรา 44 มีขอบเขตอำนาจที่กว้างขึ้น การฝ่าฝืนประกาศหรือคำสั่งของ คสช. ถือเป็นความผิด ดังจะเห็นได้จากบทสรุปของความจริงที่ปรากฏอยู่ในแนวเดียวกับที่นักกิจกรรมของพระภิกษุหลายคนออกไป บางคนถูกคุมขัง บางคนถูกจำคุก สอดคล้องกับข้อสรุปที่ว่าไม่มีหลักการห้ามพระภิกษุเข้าไปยุ่งเกี่ยว การเมือง แต่ภาพสะท้อนที่เห็นได้ชัดคือ พระสงฆ์ได้กลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองของรัฐ ดังกรณี นรินทร์ ภาจิต (พ.ศ.2417-2493) ที่ถูกนิยามว่าเป็น “คนขวางโลก-จอมขบถ” ผู้เคยเขียนจดหมายไปด่า จอม พล ป. พิบูลสงคราม “มึงต้องลาออกจากนายกรัฐมนตรีเดี๋ยวนี้...” (ศักดิ์นา ฉัตรกุล ณ อยุธยา, 2536)

8. ยื่นถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ประเด็นนี้ยังเป็นไปไม่ได้ที่พระสงฆ์จะมีสิทธิในการยื่นถอดถอน เพราะจากรัฐธรรมนูญที่ห้ามพระสงฆ์ใช้สิทธิในการเลือกนั้น ตลอดถึงคำสั่งมหาเถรสมาคม พ.ศ.2538 ในข้อ 4 ถึงข้อ 8 ก็ระบุห้ามไว้ชัดเจนก็ สรุปได้ว่าไม่มีสิทธิทั้งสองคือทั้งเลือกตั้งและถอดถอน ซึ่งตรงกันข้ามกับการเรียกร้องขอ เช่นตั้งแต่มีการเรียกร้องให้มีกระทรวงพระพุทธศาสนา ในที่สุดก็ได้มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จากนั้นเป็นต้นมาขบวนการเรียกร้องของพระสงฆ์ก็มีให้เห็นมากขึ้น เช่น กลุ่มสมณสันติอโศก เดินขบวนต่อต้านรัฐบาล จนถึงปัจจุบันได้มีพระสงฆ์ขออาหารเพื่อเรียกร้องให้บรรจุก้าวว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ” มีชาวพุทธหลายกลุ่มทั้งเห็นด้วยและ ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของพระสงฆ์ (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2550)

แผนภาพที่ 1 การเปรียบเทียบสิทธิทางการเมืองของพระสงฆ์ไทย

(ที่มา สันเคราะห์โดยผู้แต่ง)

บทสรุป

จากการศึกษานี้จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์เองก็ต้องทบทวนถึงสิทธิและบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์เองว่าควรทำหรือไม่ควรทำ ทั้งนี้ต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบของมหาเถรสมาคมและรัฐธรรมนูญอันจะเป็นข้อดีข้อเสียได้ จึงสรุปได้ว่า (1) การให้คำปรึกษาแก่ตัวแสดงทางการเมือง พระสงฆ์ทำได้ต้องได้รับการร้องขอจากทางการเมือง (2) การอำนวยความสะดวกสถานที่การจัดกิจกรรมทางการเมือง ทำได้เพราะนักการเมืองก็เป็นพุทธศาสนิกชนคนหนึ่งถ้าต้องการความช่วยเหลือ (3) การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองสนับสนุนหรือโต้แย้งรัฐบาล คงทำได้เป็นบางประเด็นหรือบางประเทศ ตามความเห็นชอบของรัฐนั้น ๆ (4) การศึกษาวิชาเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ควรทำเพราะเป็นการเรียนรู้ให้เท่าทันกับสถานการณ์ของการเมือง (5) การสอนวิชาเกี่ยวกับวิชาการเมืองการปกครอง ควรเป็นการสอนการเมืองโดยอาศัยหลักธรรมประกอบการสอน (6) เป็นผู้สนับสนุนนักการเมือง คงทำ

ได้แบบทางอ้อม เพราะการทำโดยตรงเป็นอันตรายต่อตนเองและคนอื่น (7) เป็นพระธรรมทูตที่เกี่ยวกับทางการเมืองจากการศึกษาเห็นว่าไม่น้อยแม้จะมีที่ยกขึ้นมาก็เป็นไปได้ในต่างประเทศ ส่วนในประเทศไทยยังไม่ปรากฏ (8) การลงชื่อเสนอกฎหมาย พระสงฆ์ควรทำเฉพาะเรื่อง โดยอาศัยมติมหาเถรสมาคมเป็นเครื่องมือ จึงจะไม่ขัดหรือแย้ง (9) การรณรงค์ให้ประชาชนเข้าใจและมีส่วนร่วมทางการเมือง ทำได้ด้วยการบอกกล่าวถึงความจำเป็นของการเมืองนั้น ๆ ว่าสำคัญ มีความจำเป็นอย่างไร และ (10) เป็นผู้เฝ้าระวังและบำบัดจิตผู้ได้รับผลกระทบทางการเมือง เรื่องนี้คงเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์โดยตรง เพราะเป็นหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวัน

อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์ที่พระสงฆ์ไม่ควรอ้างสิทธิ์และเข้าไปยุ่งเกี่ยวเลย ได้แก่ (1) การใช้สิทธิเลือกตั้ง (2) การเป็นแกนนำประท้วง (3) การร่วมชุมนุมประท้วง (4) การลงสมัครรับเลือกตั้ง (5) เป็นหัวหน้าแนวทางการเมือง (6) เป็นผู้สนับสนุนนักการเมือง (7) เป็นเครื่องมือทางการเมือง และ (8) ยื่นถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จากทั้ง 8 ประเด็นที่กล่าวมาจะเห็นได้ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตลอดทั้งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบมหาเถรสมาคม ดังที่ปรากฏที่มีพระสงฆ์บางกลุ่มหรือบางรูปที่อาศัยการเมืองเป็นเครื่องมือทำร้ายกันเอง เป็นแกนกลางและร่วมประชุม สุดท้ายก็เป็นภัยในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). *ความรู้ศาสนาเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กฤษฎา ศุภวรรณกุล. (2563). *ท้องในวัยรุ่น 'ปัญหา' ของวัยรุ่น หรือ 'ปัญหา' ของผู้ใหญ่*. อุตรธานี: มูลนิธิวิวัฒน์สาธารณสุขไทย.
- เกษภา ผาทอง และธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2561). พระพุทธศาสนากับการเมืองในสังคมไทย. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 8 (1), 195-197.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2550). *ปรัชญาศาสนาประยุกต์*. กรุงเทพฯ : ดวงแก้ว.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2556). *พระพุทธศาสนากับสังคมและการเมือง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธรรมะไทย. (2565). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก*. [Online] สืบค้นเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2565 จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/missionary/>.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2561). *ความเหลื่อมล้ำทางการเมือง*. มติชนออนไลน์, วันที่ 15 ตุลาคม 2561. [Online] สืบค้นเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2565 จาก https://www.matichon.co.th/article/news_1177141
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). *พระพุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลมคิมทอง.

- ปรีชา ช้างขวัญยืน (2540). *วรรณคดีทางการเมืองของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ, สัณญา เคนาภูมิ และวิทยา เจริญศิริ. (2559). บทบาทพระสงฆ์ไทยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 4 (1), 275 – 287.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2531). *กรณีสันติอโศก*. กรุงเทพฯ: เปรียญธรรมสมาคม
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) , (2553) *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด*. [Online] สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2565 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/พระธรรมทูต>
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2554). *การเผยแผ่เชิงรุก*. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- พระปลัดเกษภา ผาทอง พระราชรัตนาลงกรณ์ และสัณญา เคนาภูมิ. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนาประชาธิปไตยและกระบวนการประชาธิปไตยภายใต้กระบวนการทัศน์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา. *วารสารธรรมทรรศน์*, 16 (2), 255-273.
- พระปลัดเกษภา ผาทอง. (2561). บทบาทพระสงฆ์และข้อจำกัดทางการเมืองในสังคมไทย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6 (1), 393 – 403.
- พระไพศาล วิสาโล. (2554). *บทปัจฉา-วิไลชา “พระกับการเมือง”*. (วันที่ 2 สิงหาคม 2554). [Online] สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2565 จาก <http://www.visalo.org/QA/Q540802.htm>
- พระมหาจักรพันธ์ จุกกวีโร. (2565). *บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนา*. มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, [online] สืบค้นเมื่อวันที่ 13 เมษายน 2565 จาก <https://mcutak.com/default.asp?content=contentdetail&id=27639>
- พระมหาไพโรวัลย์ วรณโณ. (2563). “*ปมการแสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์*”. ไทยรัฐออนไลน์. [Online] สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2565 จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1975548>.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2558). *บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาพลเมืองของรัฐตามระบอบประชาธิปไตย*. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระมหาอนุชา สิริวณโณ (พละกุล) (2556). *การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดเทพปฐมนาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิต โต). (2535). *พระพุทธศาสนากับประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา.

- พระราชกวี (เกษม ลักษณะวิลาศ). (2545). *ประวัติการได้มาซึ่ง...สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ). (2536). *หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ เสี่ยงธรรม-ธรรมะไทย*. [Online] สืบค้นเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2565 จาก <http://www.dhammathai.org/sounds/phayom.php>
- พระอธิการภูมิสิทธิ์ ปิยสีโล และนัชล คงพันธ์. (2564). พระสงฆ์กับการเมืองไทยในบริบทสังคมปัจจุบัน, *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 6 (2), 33-44.
- พริ้งขวส์ ฮุตาร์ท. (2524). *ศาสนากับสังคมเอเชีย*. กรุงเทพฯ: กองบรรณาธิการปาจารย์สาร มูลนิธิ เสถียรโกเศศนาคะประทีป.
- มัลลิกา ศรีวิชัย. (2557). *ประวัติรัฐธรรมนูญไทย*. [Online] สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2565 จาก <http://ppakkad004.blogspot.com>
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่ 20 (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 17 (6 เมษายน 2560).
- วิจักขณ์ พานิช. (2558). พระสงฆ์-พระเครื่อง: พลังศรัทธาและพานิชย์. *วารสารศิลปวัฒนธรรมออนไลน์*, วันอังคารที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2558. [Online] https://www.silpa-mag.com/on-view/article_1590
- วิทยากร โสวัตร. (2563). *พระสงฆ์กับการเมือง (1) : พระสงฆ์สามเณรไม่ควรมายุ่งเกี่ยวกับการเมือง?*. The momentum. [Online]. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2565. จาก <https://themomentum.co/buddhist-monks-and-politics-1>
- ศักดิ์นา ฉัตรกุล ณ อยุธยา. (2536). *รัฐกลั้วการรวมตัวของแรงงานเหมือนกล้วยไฟที่สร้างขึ้นเองแล้วกลั้วเอง*. [Online] สืบค้นเมื่อ 19 เมษายน 2565 จาก <https://waymagazine.org/sakdinar-interview-gig-worker/>
- ศิลปวัฒนธรรม. (2564). “พระสงฆ์” กับ “การเมือง” ในสยามเมื่อต้องปฏิรูปสู่รัฐสมัยใหม่ หวังตะวันตกล่าอาณานิคม. [Online] สืบค้นเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2565 จาก www.silpa-mag.com/history/article_14225
- สมภาร พรหมทา. (2552). พระสงฆ์กับการเมือง. *วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 16 (3), 1-2.
- สมศักดิ์ เงามาม และ วินัย ผลเจริญ. (2561). วาทกรรมเชิงศีลธรรมของพุทธศาสนากับการชุมนุมทางการเมืองของกลุ่ม กปปส. : ศึกษาผ่านแนวคิดของพระพุทธะอิสระ. *วารสารการเมืองการปกครอง*. 8 (3), 49 – 66.
- สุรพศ ทวีศักดิ์. (2554). *พระทำไมต้องแดง : เลี้ยวประวัติศาสตร์การต่อสู้ของสงฆ์ไทยในสงครามแบ่งสี*. กรุงเทพฯ: ธงธรรม.
- สุลักษณ์ ศิวลักษณ์ (2564). *เวทีปราศรัยออนไลน์ “ไทยไม่ทน” 8 พฤษภาคม 2564*. [Online] สืบค้นเมื่อวันที่ 19 จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/102223>

[199]

Citation:

พระครูปริยัติโพธิธรรม. (2565). พระสงฆ์ไทย : การใช้สิทธิทางการเมือง. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 2 (2), 179-200.
Phrakrupriyatpohidharm. (2022). Thai Monks : Political Rights Accessibility. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 2 (2), 179-200;
DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.20>

.....
Phuntharikviwat, T. (1997). *Thailand's political system that governs the constitutional law*. [Online]

Retrieved October 3, 2017, from www.bloggang.com/viewblog.php?id=khunz&date.

Sukkheeyamanon, P. & Ngamchitcharoen, W. (2017). Korean Buddhist Monk Army and its Buddhist Ethical Problems. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 2 (2), 1-14.

[200]

Citation:

พระครูปริยัติโพธิธรรม. (2565). พระสงฆ์ไทย : การใช้สิทธิทางการเมือง. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2 (2), 179-200.
Phrakrupariyatpothidharm. (2022). Thai Monks : Political Rights Accessibility. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 2 (2), 179-200;
DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.20>